

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ, ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 343.13; 343.985

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2026-2-16>

Анатолій ВОЛОБУСВ

доктор юридичних наук, професор
(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9419-7446>

vaf26@ukr.net

КЛАСИФІКАЦІЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У статті зазначається, що у кримінальному провадженні основним інструментом пізнання, яке відбувається у формі доказування, є слідчі (розшукові) дії. Їхній зміст становлять певні набори операцій щодо пошуку, фіксації, вилучення та оцінки залишених слідів, які стають процесуальними джерелами доказів. У Кримінальному процесуальному кодексі України перелік слідчих (розшукових) дій наведено в довільному порядку без урахування їхньої природи і взаємного зв'язку. Це створює певні проблеми в тлумаченні їхнього змісту, процесуальних і тактичних правил їх проведення. Обґрунтовано актуальність здійснення класифікації слідчих (розшукових) дій на основі природи слідів кримінального правопорушення, на які спрямовані пізнавальні операції щодо їх пошуку, фіксації, вилучення та оцінки. На цій основі запропоновано класифікувати слідчі (розшукові) дії на такі групи: 1) спрямовані на виявлення і фіксацію матеріальних слідів кримінального правопорушення: огляд (місцевості, приміщення, речей, документів, трупа), освідчування (огляд тіла живої людини), обшук (приміщення, ділянки місцевості, особи), зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису; експертизи матеріальних об'єктів; 2) спрямовані на виявлення і фіксацію образів в пам'яті людей – ідеальних суб'єктивних слідів кримінального правопорушення: допит, пред'явлення для впізнання (особи, речей, трупа), експертизи внутрішнього світу людини (психологічна, психіатрична, психолого-психіатрична експертизи); 3) під час проведення яких одночасно досліджуються матеріальні та ідеальні об'єкти: слідчий експеримент, психологічна експертиза з використанням технічного інструментарію. Саме природа слідів зумовлює системні зв'язки між однорідними СРД, що ґрунтуються на закономірностях утворення і збереження різних слідів кримінального правопорушення.

Ключові слова: кримінальне провадження, пізнавальна діяльність, релевантність пошуку, природа слідів, матеріальні сліди, ідеальні сліди-образи.

Постановка проблеми. Кримінальне провадження являє собою врегульовану нормами кримінального процесуального права діяльність уповноважених державою осіб, спрямовану на пізнання обставин кримінального правопорушення, яке є подією минулого. Цей пізнавальний процес є складним з урахуванням специфічності об'єкта, умов та форми

доказування. Основним його інструментом є слідчі (розшукові) дії (далі – СРД), зміст яких становлять певні набори операцій щодо пошуку, фіксації, вилучення та оцінки залишених слідів, що стають процесуальними джерелами доказів. Зважаючи на те, що сліди кримінального правопорушення в їх широкому розумінні є різноманітними змінами в оточуючій матеріальній обстановці та пам'яті людей, варто підкреслити, що вони мають різну природу. Відповідно, природа об'єкта, на який спрямовані пізнавальні дії, зумовлює й використання релевантних засобів пошуку відомостей щодо обставин кримінального правопорушення¹. Дотримання такої відповідності є запорукою успішності проведення СРД під час вирішення завдань кримінального провадження, визначених у ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПКУ).

У чинному КПКУ слідчі (розшукові) дії за ознакою режиму їх проведення класифіковано на гласні та негласні. Інститут негласних СРД є новітнім правовим інститутом у кримінальному процесі та предметом окремих досліджень [7; 9; 16], тому зосередимо увагу на природі та класифікації гласних СРД. У КПК України вони наведені в довільному порядку без визначення їхньої природи, а отже, і зв'язку між ними: допит (статті 224–226); пред'явлення для впізнання (статті 228–232); обшук (статті 234–236); огляд (статті 237–239); слідчий експеримент (стаття 240); освідчування особи (стаття 241); проведення експертизи (статті 242–245); зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису (стаття 245-1). На перший погляд довільний підхід не має принципового значення у кримінальному провадженні. Але між СРД існують певні закономірні зв'язки і залежності, які ґрунтуються на їхній природі, є важливими для розуміння їхньої сутності під час прийняття процесуальних і тактичних рішень. Виходячи з міждисциплінарного характеру проведення СРД, можна виділити їхні процесуальний і криміналістичний аспекти, урахування яких є важливим під час досудового розслідування і судового провадження. Висвітлення цієї важливої для практики проблематики видається найбільш актуальним у контексті класифікації СРД на основі природи слідів кримінального правопорушення.

Аналіз публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми. Проблема тика визначення поняття СРД, їхніх ознак та видів активно досліджувалася правниками після прийняття КПКУ 2012 р. у зв'язку із суттєвим оновленням їх переліку і порядку проведення (В. В. Вапнярчук [2], В. В. Білоус і В. Ю. Шепітько [1], М. Я. Никоненко [13], С. Лупій і А. Крижановський [10], Н. В. Малярчук [11], А. І. Виноградова і В. І. Бондар [3] та ін.). Основна увага зосереджувалася на визначенні процесуальних ознак СРД, їх розмежуванні з іншими процесуальними діями, визначенні відмінностей близьких за змістом СРД. Але при цьому не виділялися окремі класифікаційні групи СРД за природою об'єкта їх спрямування, що дало б змогу поєднати між собою вчення криміналістичного слідознавства і теорію доказування, визначити закономірні зв'язки між окремими СРД.

Метою статті є здійснення класифікації СРД на основі природи механізму утворення слідів кримінального правопорушення, що виступають об'єктами пізнання і джерелами доказів. На цій основі вирішується, з одного боку, теоретична проблема міжпредметного поєднання криміналістичного слідознавства і теорії доказування, а з іншого – практична проблема визначення черговості проведення СРД з урахуванням їх природної спрямованості та взаємного зв'язку.

Виклад основного матеріалу. У процесуальному аспекті важливим є визначення сутності СРД як регламентованих кримінальним процесуальним законом дій, що здійснюються уповноваженою особою і спрямовані на формування або дослідження доказової

¹ *Релевантність пошуку* – це відповідність. Інформація, результат пошуку ... або будь-який контент вважається релевантним, якщо він точно відповідає тому, що ви шукаєте або що вам потрібно ([URL: https://proseo.kiev.ua/stati/shcho-take-relevantnist-sajtu/](https://proseo.kiev.ua/stati/shcho-take-relevantnist-sajtu/)).

основи правової позиції певного суб'єкта доказування, торкаються його прав та законних інтересів і пов'язані з можливістю застосування державного процесуального примусу [2, с. 74; 13, с. 358]. На цій основі виділено ознаки СРД:

- ці дії передбачені й регламентовані кримінальним процесуальним законом;
- можуть проводитися лише після початку досудового розслідування (за винятком огляду місця події) і до його закінчення;
- учиняються лише уповноваженими особами;
- мають пізнавальний, пошуковий характер;
- потребують обов'язкової фіксації у відповідному протоколі і додатках до нього;
- відрізняються одна від одної змістом та особливостями процесуальної форми;
- забезпечення окремих СРД державним примусом тощо [11, с. 129–130].

За особливостями процесуального регулювання і ступенем обмеження конституційних прав людини та громадянина СРД поділяються на дві великі класифікаційні групи: гласні (позначаються поняттям «слідчі (розшукові) дії», гл. 20 КПКУ) і негласні (процесуальні дії, факт і методи проведення яких за загальним правилом не підлягають розголошенню і позначаються поняттям «негласні слідчі (розшукові) дії», гл. 21 КПКУ). СРД можуть бути класифіковані й за іншими процесуальними підставами [13, с. 358–360], що допомагає усвідомити їх сутність, мету, зв'язок між собою, особливості процесуальної форми тощо.

У криміналістичному аспекті, який може розглядатися допоміжним до аспекту процесуального, акцент робиться на природних особливостях відомостей, які отримуються в результаті проведення СРД, адже механізм формування різних за природою слідів кримінального правопорушення має відмінності, які повинні враховуватися під час прийняття рішення щодо проведення СРД та їх черговості. Під таким кутом зору СРД розглядаються як способи виявлення і фіксації слідів кримінального правопорушення в широкому розумінні – внесених ним змін у матеріальну обстановку і свідомість (пам'ять) очевидців. Потрібно підкреслити, що поняття «слід» є системно утворюючим для понятійно-категоріального апарату кримінального провадження: «розслідування», «слідство», «слідчий», «дослідження». Поділ слідів кримінального правопорушення на сліди матеріального та ідеального (психологічного) характеру дає змогу відповідним чином класифікувати СРД. Це надає можливість визначити криміналістичний аспект їх проведення (підготовчі дії і заходи, особливості використання технічних засобів фіксації, визначення послідовності в їх застосуванні, тактичних прийомів тощо).

У зв'язку з наведеним зазначимо, що в історії криміналістики мав місце підхід до класифікації СРД із використанням формулювань «від речей» і «від людей». Але він не отримав підтримки і визнання, очевидно, через те, що від людей можна було отримати не лише показання, а й певні речі та документи, які могли використовуватися як джерела доказів. У сучасних дослідженнях іноді використовується поділ СРД на вербальні (допит), невербальні (огляд, освідування, обшук) і змішані (пред'явлення для впізнання, слідчий експеримент) [1, с. 279–280; 3, с. 28; 17, с. 271–274]. Такий підхід видається також некоректним, оскільки він є механічним перенесенням у кримінальне провадження специфічної термінології зі сфери психології комунікації, у якій використовуються вербальні та невербальні засоби спілкування [8]. Справа в тому, що під час проведення фактично всіх СРД може бути отримана як словесна, так і несловесна інформація, яка фіксується у протоколі. Так, під час огляду місця крадіжки, поєднаної з проникненням у приміщення, рекомендується обов'язково залучати потерпілого або іншу особу, яка добре знає обстановку цього місця. Це потрібно для того, щоби ця особа допомогла виявити зміни, внесені в обстановку діями крадія (які речі зникли і де вони знаходилися, які речі та інші зміни в обстановці з'явилися на місці тощо). Заяви і пояснення залученої до огляду особи обов'язково заносяться до протоколу огляду (ч. 4 ст. 237 КПКУ). Водночас упродовж допиту отримується не

лише словесна інформація, сприймаються й динамічні прояви особи (поза, міміка, жестикуляція тощо), що може бути використано для оцінки особистості та її показань. Наприклад, під час допиту неповнолітнього (дитини) в певних випадках цілком обґрунтовано рекомендується для фіксації застосовувати відеозапис, що сприяє правильній оцінці показань [14].

У зв'язку з наведеним убачається очевидним, що потрібно вибирати підставою для класифікації СРД не форму отримуваної інформації (вербальну чи невербальну), а спрямованість СРД на певні сліди кримінального правопорушення, які мають різну природу походження. На цій основі СРД можуть бути класифіковані на такі групи:

1. СРД, що спрямовані на виявлення і фіксацію матеріальних слідів кримінального правопорушення: огляд (місцевості, приміщення, речей, документів, трупа), освідчування (огляд тіла живої людини), обшук (приміщення, ділянки місцевості, особи), зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису; експертизи матеріальних об'єктів. Наведені СРД об'єднує мета виявлення, фіксації та оцінки змін в матеріальній обстановці вчинення кримінального правопорушення, окремих її елементів. Уповноваженим суб'єктом за допомогою власних органів чуття здійснюється безпосереднє сприйняття певного матеріального об'єкта або сукупності об'єктів (наприклад, обстановки місця події). При цьому вирішується завдання встановлення причинно-наслідкового зв'язку виявлених ознак і властивостей обстежуваного об'єкта з кримінальною подією, чим забезпечується належність отримуваних доказів.

Варто звернути увагу, що у зазначеній класифікаційній групі СРД є й проблемні питання щодо їх розмежування та правової урегульованості. Зокрема, це стосується визначення відмінностей у проведенні огляду (ст. 237 КПКУ) та обшуку (ст. 234 КПКУ), зміст яких є схожим і полягає в обстеженні певного об'єкта. Видається, що основою для такого розмежування є положення ч. 1 ст. 233 КПКУ, відповідно до якого проникнення до житла чи іншого володіння особи з метою його обстеження або іншою будь-якою метою є можливим лише за добровільною згодою особи-володільця. За відсутності такої згоди обстеження можливе лише на підставі ухвали слідчого судді і має здійснюватися за правилами, передбаченими для обшуку житла чи іншого володіння особи (ч. 2 ст. 237 КПКУ). Зважаючи на те, що ухвала слідчого судді є дозволом на примусове обстеження житла чи іншого володіння особи за відсутності її згоди на проникнення до нього, можна висновку, що обшук є примусовим оглядом певного об'єкта з метою виявлення матеріальних слідів кримінального правопорушення. Потрібно підкреслити: між оглядом та обшуком існує закономірна залежність у ланцюгу встановлення причинно-наслідкового зв'язку між окремими слідами та обставинами їх виявлення. Так, під час огляду місця вчинення крадіжки з проникненням у приміщення можуть бути встановлені ознаки викрадених вартісних речей (фото, документи про придбання, опис потерпілої особи), які мають використовуватися під час проведення обшуку житла підозрюваного.

У зв'язку з наведеними положеннями є сенс звернути увагу й на освідчування особи, яке має статус окремої самостійної СРД. Її зміст полягає в обстеженні тіла та одягу певної особи для виявлення слідів кримінального правопорушення та їх вилучення або виявлення особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу (ст. 241 КПКУ). Це надає підстави для розгляду освідчування як різновиду огляду, спрямованого на специфічний об'єкт. Є очевидним, що проведення освідчування, з одного боку, торкається права людини на недоторканість, її честі та гідності, а з іншого – за своїм змістом має закономірний зв'язок з оглядом, обшуком та експертизою. Ю. М. Мирошніченко цілком обґрунтовано відзначає проблемні питання правозастосування, пов'язані з відсутністю чіткого нормативного розмежування освідчування від указаних суміжних процесуальних дій, що створює ризик довільного застосування відповідних процедур у слідчо-судовій

практиці [12]. Ця обставина з урахуванням того, що освідування може мати як добровільний, так і примусовий характер, підтверджує важливість визначення закономірних зв'язків між окремими СРД наведеної класифікаційної групи СРД та їх розмежування.

Зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису (ст. 245-1 КПКУ) є новою процесуальною дією, яка включена до системи СРД у 2022 р. [15]. Це було зумовлено, з одного боку, поширеністю використання автоматичних засобів фіксації суспільно важливих подій (камер відеоспостереження, відеореєстраторів), а з іншого – використанням технічних засобів здійснення кібератак. Отже, з появою поняття цифрових слідів кримінального правопорушення було започатковано й новий спосіб їх виявлення і фіксації.

2. *СРД, що спрямовані на виявлення і фіксацію образів у пам'яті людей – ідеальних суб'єктивних слідів кримінального правопорушення: допит, пред'явлення для впізнання (особи, речей, трупа), експертизи внутрішнього світу людини (психологічна, психіатрична, психолого-психіатрична експертизи).* Зазначені СРД об'єднує в одну класифікаційну групу мета виявлення, фіксації та оцінки змін у пам'яті людей у зв'язку з учиненням кримінального правопорушення. Оскільки кримінально карані вчинки відбуваються у соціальному середовищі, то у свідомості учасників та очевидців формуються образи цієї події у цілому чи окремих її фрагментів. Ці образи можуть розглядатися як ідеальні сліди (відбитки), які на відміну від слідів матеріального характеру знаходяться під впливом низки психофізіологічних суб'єктивних чинників. Отже, проведення таких СРД зумовлює необхідність вивчення особи учасника кримінального провадження, який був учасником або очевидцем певної події (потерпілий, свідок, підозрюваний). Відомості про соціальний статус особи, її психофізіологічні особливості потрібні для встановлення психологічного контакту і спонукання до відтворення суб'єктивних образів у вигляді показань (малюнків, схем тощо). Таким чином, докази отримуються уповноваженим суб'єктом не шляхом власного сприйняття слідів кримінального правопорушення, а опосередковано через суб'єктивне їх сприйняття та відтворення інших осіб, що потребує усебічної перевірки на достовірність.

У зазначеній класифікаційній групі СРД базовим є допит, результати якого створюють підстави для проведення інших СРД, зокрема пред'явлення певного об'єкта для впізнання [4, с. 284; 5, с. 51]. Як правило, із наданими під час допиту показаннями закономірно пов'язане й проведення експертиз щодо визначення особливостей розумових процесів допитаної особи (психологічної, психіатричної, комплексної психолого-психіатричної) для вирішення питання достовірності сумнівних показань і душевного стану особи.

3. *СРД, під час проведення яких одночасно досліджуються матеріальні та ідеальні об'єкти: слідчий експеримент, психологічна експертиза з використанням технічного інструментарію.* Характерною особливістю цієї класифікаційної групи є спрямованість СРД на перевірку вже отриманих показань або показань, які можуть бути надані підозрюваним (обвинуваченим) для альтернативного пояснення обставин розслідуваної події (версій). Досягається це порівняльним дослідженням ідеальних слідів у поєднанні з дослідженням слідів матеріального характеру. У такий спосіб усуваються сумніви в можливості існування ймовірних суперечливих варіантів тлумачення вже встановлених обставин розслідуваної події. Таким чином, проведенням СРД даної категорії забезпечуються повнота і неупередженість розслідування та судового розгляду, що є одним із найважливіших завдань, визначених ст. 2 КПК України.

Чільне місце у цій класифікаційній групі СРД займає слідчий експеримент, зміст якого полягає у відтворенні дій, обстановки, обставин певної події, проведенні необхідних дослідів чи випробувань для перевірки й уточнення відомостей (ч. 1 ст. 240 КПК України). Предметом слідчого експерименту одночасно є як ідеальні сліди кримінального правопору-

шення, так і речові джерела інформації [6, с. 103]. Це зумовлює суттєві відмінності слідчого експерименту від інших СРД, що проявляється у двох його видах:

1) відтворення показань допитаною особою на місці події з метою встановлення їх достовірності шляхом співставлення з матеріальною обстановкою (може супроводжуватися демонстрацією певних дій);

2) проведення певних дослідів чи випробувань для перевірки та уточнення наданих показань чи версій (можливості сприйняття в умовах місця події, учинення певних дій та їх результатів, наявності в особи тих чи інших навичок тощо).

Отже, слідчий експеримент є особливим видом дослідження, який здійснюється з метою встановлення обставин кримінального правопорушення на основі певних закономірностей, які пов'язують між собою сліди різного походження.

До класифікаційної групи СРД, спрямованих на одночасне дослідження і співставлення ідеальних і матеріальних джерел інформації, можна віднести й психологічну експертизу з використанням технічного інструментарію. Так, психологічна експертиза особи, зокрема неповнолітнього підозрюваного, може здійснюватися опосередковано шляхом дослідження таких документальних носіїв інформації, як протоколи допиту потерпілого і свідків, а також протокол допиту підозрюваного з доданим до нього відеозаписом. Нині досить активно дискутується й проблема використання поліграфа під час проведення психологічної експертизи [18].

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна зробити такі принципово важливі висновки в контексті досліджуваної проблеми.

У кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування збирання доказів здійснюється шляхом пошуку, фіксації, вилучення та оцінки слідів кримінального правопорушення, які мають різну природу механізму утворення. Основними способами збирання доказів є слідчі (розшукові) дії, що являють собою певні набори пізнавальних і засвідчувальних операцій, результати яких стають процесуальними джерелами доказів. Зміст цих операцій зумовлюється природою слідів кримінального правопорушення, які розподіляються на сліди матеріального характеру і сліди в пам'яті учасників та очевидців кримінальної події у вигляді суб'єктивних образів.

У межах кримінального процесу для встановлення істини пізнавальні та засвідчувальні операції не можуть застосовуватися в довільному порядку на розсуд уповноваженого суб'єкта. У законодавчому порядку встановлено форми і правила (приписи) здійснення спостереження, вимірювання, опитування, порівняння, моделювання та фіксації їх результатів у процесуальних документах. Тому кожна слідча (розшукова) дія є певним комплексом пов'язаних між собою пізнавальних і засвідчувальних операцій, особливості яких визначаються спрямованістю на матеріальні чи ідеальні об'єкти дослідження.

Спрямованість СРД на сліди кримінального правопорушення певної природи походження є визначальною для їх змісту, а отже, зумовлює необхідність їх класифікації саме за цією ознакою на: 1) СРД, що спрямовані на виявлення і фіксацію матеріальних слідів кримінального правопорушення; 2) СРД, що спрямовані на виявлення і фіксацію образів у пам'яті людей; 3) СРД, під час проведення яких одночасно досліджуються матеріальні та ідеальні об'єкти. Саме природа слідів зумовлює системні зв'язки між однорідними СРД, що ґрунтуються на закономірностях утворення і збереження різних слідів кримінального правопорушення.

Список використаних джерел

1. Білоус В. В., Шепітько В. Ю. Види слідчих (розшукових) дій. *Криміналістика* : підручник : у 2-х т. Т. 1 / В. Ю. Шепітько та ін. Харків : Право, 2019. 456 с.
2. Вапнярчук В. В. Поняття і система слідчих (розшукових) дій. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2018. Вип. 2. Т. 2. С. 73–77.

3. Виноградова А. І., Бондар В. І. До питання удосконалення нормативно-закріпленої системи гласних слідчих (розшукових) дій. *Актуальні проблеми політики*. 2025. Вип. 75. С. 27–34. DOI: <https://doi.org/10.32782/app.v75.2025.4>.
4. Волобуєв А. Ф. Пред'явлення особи для впізнання: пред'являти чи не пред'являти. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2025. Вип. 80. С. 282–288. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2025.80.282>.
5. Волобуєв А. Ф., Мирошниченко Ю. М. Допит у кримінальному провадженні: досудове розслідування і судовий розгляд. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2025. Вип. 87. Ч. 4. С. 50–65. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.4.7>.
6. Жувака С. О. Слідчий експеримент: проблеми застосування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2014. № 9–2. Т. 2. С. 102–104.
7. Ігнатюк О. В. Класифікація негласних слідчих (розшукових) дій як інструментів доказування у кримінальному провадженні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 1(16). Т. 3. С. 243–250.
8. Ковалинська І. В. Невербальна комунікація. Київ : Освіта України, 2014. 289 с.
9. Колесник В. А. Суб'єкти здійснення та класифікація негласних слідчих (розшукових) дій. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 129–134.
10. Лупій С., Крижановський А. Слідчі (розшукові) дії: поняття, значення та види. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки»*. 2022. № 4 (36). С. 210–215. DOI: <https://doi.org/http://doi.org/10.23939/law2022.36.210>.
11. Малярчук Н. В. Поняття та класифікація ознак слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні. *Європейський правничий часопис*. 2024. Вип. 2. С. 127–133. DOI: [https://doi.org/10.36919/3041-1149\(Print\).2.2024.127-133](https://doi.org/10.36919/3041-1149(Print).2.2024.127-133).
12. Мирошниченко Ю. М. Освідчення у кримінальному процесі України: системний аналіз і проблеми правозастосування. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2025. Вип. 40. С. 227–232. DOI: <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-40-25>.
13. Никоненко М. Я. Слідчі (розшукові) дії. *Кримінальний процес : підручник* / Л. Д. Удалова та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 780 с.
14. Павлюк Н. В. Роль відеофіксації під час допиту за участю неповнолітніх підозрюваних. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2019. № 20. С. 103–109. DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2.2019.07>.
15. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам : Закон України від 15 березня 2022 р. № 2137-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-20#n42>.
16. Сергєєва Д. Б. Щодо класифікації негласних слідчих (розшукових) дій. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 69–76.
17. Gukova I. Tactics of some verbal investigator (search) actions in the investigation of fraud in the field of employment. *Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*. 2020. Special issue № 1. P. 271–274. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2020-5-271-274>.
18. Volobuev A., Orlova T., Osyka I., Sielicki D. Forensic psychological examination with the use of polygraph as a means of proof. *Philosophy, economics and law review*. 2025. Vol. 5. No. 2. P. 36–45. DOI: <https://doi.org/10.63341/2786-491X-2025-2-46>.

References

1. Bilous, V. V., Shepitko, V. Yu. (2019) Vydy slidchykh (rozshukovykh) dii [Types of investigative (detective) actions] / *Kryminalistyka* : pidruch. : u 2-kh t. Vol. 1 / V. Yu. Shepitko, V. A. Zhuravel, V. O. Konovalova ta in. Kharkiv : Pravo, 456 p. [in Ukr.].
2. Vapnyarchuk, V. V. (2018) Poniattia i systema slidchykh (rozshukovykh) dii [The concept and system of investigative (search) actions]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Yurydychni nauky*. Iss. 2, vol. 2, pp. 73–77. [in Ukr.].
3. Vinogradova, A. I., Bondar V. I. (2025) Do pytannia udoskonalennia normatyvno-zakriplenoï systemy hlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii [On the issue of improving the normatively established system of public investigative (detective) actions]. *Aktualni problemy polityky*. Iss. 75, pp. 27–34. DOI: <https://doi.org/10.32782/app.v75.2025.4> [in Ukr.].

4. Volobuev, A. F. (2025) Prediavlennia osoby dlia vpiznannia: prediavliaty chy ne prediavliaty [Presentation of a person for identification: to present or not to present]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya yurydychna*. Iss. 80, pp. 282–288. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2025.80.282> [in Ukr.].
5. Volobuev, A. F., Myroshnychenko, Yu. M. (2025) Dopyt u kryminalnomu provadzhenni: dosudove rozsliduvannia i sudovyi rozghliad [Interrogation in criminal proceedings: pre-trial investigation and trial]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: pravo*. Iss. 87, part. 4, pp. 50–65. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.4.7> [in Ukr.].
6. Zhuvaka, S. O. (2014) Slidchyi eksperyment: problemy zastosuvannia [Investigative experiment: problems of application]. *Naukovyi visnyk mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: yurydsprudentsiia*. № 9-2, vol. 2, pp. 102–104 [in Ukr.].
7. Ignatyuk, O. V. (2017) Klasyfikatsiia nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii yak instrumentiv dokazuvannia u kryminalnomu provadzhenni [Classification of covert investigative (search) actions as tools of evidence in criminal proceedings]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*. Iss. 1(16), vol. 3, pp. 243–250 [in Ukr.].
8. Kovalynska, I. V. (2014) Neverbalna komunikatsiia [Nonverbal Communication]. Kyiv : Osvita Ukrainy, 289 p. [in Ukr.].
9. Kolesnyk, V. A. (2013) Subiekty zdiisnennia ta klasyfikatsiia nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii [Subjects of implementation and classification of covert investigative (search) actions]. *Yurydychnyi chasopys natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*. № 1, pp. 129–134 [in Ukr.].
10. Lupiy, S., Kryzhanovsky, A. (2022) Slidchi (rozshukovi) dii: poniattia, znachennia ta vydy [Investigative (detective) actions: concept, meaning and types]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*. Seriya: yurydychni nauky. No 4 (36), pp. 210–215. DOI: <https://doi.org/http://doi.org/10.23939/law2022.36.210> [in Ukr.].
11. Malyarchuk, N. V. (2024) Poniattia ta klasyfikatsiia oznak slidchykh (rozshukovykh) dii u kryminalnomu provadzhenni [The concept and classification of features of investigative (search) actions in criminal proceedings]. *Yevropeyskyi pravnychiy chasopys*. Iss. 2, pp. 127–133. DOI: [https://doi.org/10.36919/3041-1149\(Print\).2.2024.127-133](https://doi.org/10.36919/3041-1149(Print).2.2024.127-133) [in Ukr.].
12. Myroshnychenko, Yu. M. (2025) Osviduvannia u kryminalnomu protsesi Ukrainy: systemnyi analiz i problemy pravozastosuvannia [Examination in the criminal process of Ukraine: system analysis and problems of law enforcement]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina, seriya «Pravo»*. Iss. 40, pp. 227–232. DOI: <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-40-25> [in Ukr.].
13. Nikonenko, M. Ya. (2022) Slidchi (rozshukovi) dii [Investigative (search) actions] // Kryminalnyi protses: pidruch. / L. D. Udalova, V. V. Rozhnova, D. P. Pysmennyi ta in. Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury. 780 p. [in Ukr.].
14. Pavlyuk, N. V. (2019) Rol videofiksatsii pid chas dopytu za uchastiu nepovnolitnikh pidozriuvanykh [The role of video recording during interrogation with the participation of minor suspects]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*. No 20, pp. 103–109. DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2.2019.07> [in Ukr.].
15. Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy ta Zakonu Ukrainy «Pro elektronni komunikatsii» shchodo pidvyshchennia efektyvnosti dosudovoho rozsliduvannia «za hariachymy slidamy» ta protydii kiberatakam [On Amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine and the Law of Ukraine «On Electronic Communications» to Increase the Efficiency of Pre-Trial Investigations «On Hot Pursuit» and Counteraction to Cyberattacks]. *Zakon Ukrainy vid 15 bereznia 2022 roku № 2137-IX*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-20#n42> [in Ukr.].
16. Sergeyeva, D. B. (2015) Shchodo klasyfikatsii nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii [On the classification of covert investigative (search) actions]. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva*. No. 2, pp. 69–76 [in Ukr.].
17. Gukova, I. (2020) Tactics of conducting some verbal investigative (detective) actions when investigating employment fraud. *Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*. Spec. iss. 1, pp. 271–274. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2020-5-271-274>.
18. Volobuev A., Orlova T., Osyka I., Sielicki D. (2025) Forensic psychological examination with the use of polygraph as a means of proof. *Philosophy, Economics and Law Review*. Vol. 5, No. 2, pp. 36–45. DOI: <https://doi.org/10.63341/2786-491X-2025-2-46>.

ABSTRACT

Anatoliy Volobuyev. Classification of investigative (search) actions in criminal proceedings

The article notes that in criminal proceedings, the main tool of knowledge, which takes place in the form of evidence, is investigative (search) actions. Their content consists of certain sets of operations for searching, fixing, removing and evaluating the traces left, which become procedural sources of evidence. In the Criminal Procedure Code of Ukraine, the list of investigative (search) actions is given in an arbitrary order without taking into account their nature and mutual connection. This creates certain problems in interpreting their content, procedural and tactical rules for their conduct. The purpose of the article is to classify investigative (search) actions based on the nature of the traces of a criminal offense (material objects and ideal images in people's memory). From a theoretical point of view, this will allow combining forensic science and the theory of evidence, and from a practical point of view, to correctly determine the sequence of conducting investigative (search) actions, taking into account their direction and mutual connection. The methodological basis is dialectical, system-structural, formal legal and comparative legal methods.

The relevance of classifying investigative (detective) actions based on the nature of traces of a criminal offense, which are aimed at cognitive operations for their search, fixation, removal and evaluation, is substantiated. On this basis, it is proposed to classify investigative (detective) actions into the following groups: 1) aimed at identifying and fixing material traces of a criminal offense: inspection (area, premises, things, documents, corpse), examination (examination of the body of a living person), search (premises, areas of the area, person), taking readings of technical devices and technical means that have the functions of photography, film shooting, video recording, or means of photography, film shooting, video recording; examination of material objects; 2) aimed at identifying and fixing images in people's memory – ideal subjective traces of a criminal offense: interrogation, presentation for identification (of a person, things, a corpse), examination of the inner world of a person (psychological, psychiatric, psychological-psychiatric examination); 3) during which material and ideal objects are simultaneously examined: investigative experiment, psychological examination using technical tools.

It is emphasized that the above classification groups of investigative (detective) actions allow us to determine the features of cognitive and attesting operations that make up their content. They determine the establishment of certain procedural forms (prescriptions) and tactical rules (recommendations) for the application of methods for obtaining evidentiary information (observation, measurement, interviewing, comparison, modeling, fixation). It is noted that this is why when providing evidence, cognitive and attestation operations cannot be applied in an arbitrary order at the discretion of the authorized entity.

Key words: *criminal proceedings, cognitive activity, relevance of the search, nature of traces, material traces, ideal traces-images.*

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

*Дата першого надходження статті до видання: 14.05.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.06.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.08.2026*